

СУЧАСНИЙ ЦЕНТР ДОЗВІЛЛЯ: ТИПИ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Григорчук Ганна

Аспірантка, Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

ORCID 0009-0002-9485-6979

bp08@meta.ua

Булгакова Тетяна

Доцент, кандидат технічних наук,

Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

ORCID 0000-0002-6523-5770

bulgakova358@ukr.net

Анотація. Тези присвячені узагальненню існуючих класифікаційних засад закладів дозвілля та визначенню типології сучасних центрів дозвілля, враховуючи широкий спектр ознак. Запропонована типологія сучасних центрів дозвілля може бути основою для подальших аналітичних та практичних застосувань у сфері дослідження дизайну архітектурного середовища. Глибоке розуміння специфіки кожного типу центру дозвілля дозволить розробляти інтер'єри відповідної функціонально-просторової та художньо-образної організації згідно прийнятої класифікації.

Ключові слова: багатофункціональний заклад, класифікація, інтер'єр, дизайн, публічний простір.

Вступ. Центри дозвілля являють собою неодмінну складову архітектурного середовища населених пунктів. Розширення функцій таких закладів породжує нові вимоги до їх просторового планування та змін в дизайні внутрішнього середовища. Швидкий темп життя та гостра проблема дефіциту часу сучасної людини, призводять до розвитку нових і трансформації існуючих місць для проведення дозвілля, відповідно до умов сьогодення. Інтеграція та об'єднання закладів різних напрямків діяльності приводить до формування сучасних центрів дозвілля, які поєднують кілька функцій. Такі багатофункціональні заклади стають важливою частиною публічного простору населеного пункту, маючи чітко визначені межі та зазвичай окрему архітектурну форму. Узагальнення типологічної організації закладів дозвілля буде сприяти їх подальшому удосконаленню і розвитку в сучасних умовах.

Мета. Визначення класифікаційних засад сучасних центрів дозвілля для подальшого вивчення та виявлення особливостей і принципів створення їх гармонійного внутрішнього архітектурного середовища.

Методи дослідження. Дослідження ґрунтується на методі комплексного аналізу та синтезу об'єктивних даних, отриманих з відкритих джерел. Аналітична частина спирається на матеріали тематичних публікацій, а також на особистий досвід авторів.

Теоретична частина

За роки незалежності в Україні в соціокультурному просторі відбулися значні трансформації, що породили нові культурні парадигми, стиль життя, організаційні практики проведення дозвілля та обумовили новий етап розвитку відповідних закладів. Сучасні напрямки формування громадських будинків і споруд, організація їх архітектурної типології та нормативного забезпечення залежить від розвитку нових соціально-економічних відносин, формування новітніх форм діяльності, що визначають особливості організації архітектурної типології. Формування нових типів багатофункціональних комплексів базується на основі розвитку і застосування сучасних

технологій торгівлі, побуту, харчування, індустрії дозвілля і розваг для усіх соціальних та демографічних груп населення. Прикладом таких закладів є сучасні центри дозвілля, які поєднують у собі декілька напрямів дозвілля та діяльності ділового характеру.

Проблему формування громадсько-культурних комплексів в Україні підіймав Куцевич В.В. (Куцевич, 2014). Дослідник Аттавна Башар вивчав багатофункціональні торгово-розважальні комплекси на прикладі країн Близького сходу (Аттавна Башар, 2011). В своїй праці Сулик Т.Р. розглядає українській і закордонний досвід багатофункціональних культурних центрів (Сулик, 2011). Грунтовна стаття науковців Сепідех Багі, Фаршид Арам та ін. присвячена аналізу торговельних центрів в Іспанії та Ірані (Baghaee S. et al., 2021). Найбільш повно висвітлена тематика в статтях українських вчених Абизова В.А., Євтушик Х. О., Вовкотруб О. М. що включає дослідження типології та дизайну інтер'єрів сучасних клубів (Абизов, Євтушик, 2023) та дослідження особливості формування архітектурного середовища розважальних закладів (Абизов, Вовкотруб, 2018). Автори комплексно розглядають аспект багатофункціональності з репрезентацією ідейного змісту сучасних клубів, а також узагальнюють особливості типології та розглядають специфіку розташування подібних закладів у містах та сільських населених пунктах; в будівлях (в окремо розташованих будівлях; у складі будівель громадських і торговельних комплексів; у вбудовано-прибудованих приміщеннях; в існуючих будівлях з перепрофілюванням та адаптацією їх для розважальних закладів). На прикладах формування дизайну інтер'єрів розважальних закладів в залежності від типу закладу автори доводять важливість комплексного вирішення питання їх раціональної функціональної, просторової, конструктивної, технологічної, інженерної організації. Здійснення перепрофілювання й реновації з урахуванням первісного об'ємно-планувального рішення в умовах адаптації приміщень існуючих будівель і споруд, є економічно доцільним і перспективним.

Дослідження цих та інших джерел, а також сучасної проектно-будівельної практики, дозволило авторам сформулювати типологію сучасних центрів дозвілля на основі таких ключових ознак.

1. За територіально-містобудівним розміщенням. 2. За розміщенням у структурі будівель. 3. За розміром. 4. За призначенням. 5. За віковою ознакою. 6. За формою власності та джерелами фінансування. 7. За характером доступності. 8. За соціальним аспектом.

На територіально-містобудівному рівні варто виділити наступні класифікації: а) національного (державного); б) міського; в) районного; г) місцевого (селищного) значення.

На рівні будівель: а) в окремо розташованих нових будівлях; б) у складі будівель громадських і торговельних комплексів; в) у вбудовано-прибудованих до житлових будинків приміщеннях; г) у існуючих будівлях і спорудах з перепрофілюванням та адаптацією їх для розважальних закладів.

Центри дозвілля різного призначення, розташування та спрямованості можна класифікувати за розміром: а) великі; б) середні; в) малі.

Серед центрів дозвілля за призначенням можемо виділити наступні заклади: а) загального користування; б) спеціалізовані (професійно або конфесійно-орієнтовані); в) за професійною спрямованістю (центр дозвілля підприємців, центр дозвілля студентів).

Серед центрів дозвілля, орієнтованих на різні вікові категорії, варто виокремити наступні заклади: а) для дорослих; б) для дітей; в) для всіх вікових категорій.

За формою власності заклади дозвілля можемо поділити: а) державні; б) приватні.

Залежно від характеру доступності, можна навести таку класифікацію: а) відкриті (загальнодоступні/доступні будь-кому); б) закриті (орієнтовані на певну групу населення, передбачає членство лише за певних умов).

За соціальним аспектом доцільно відзначити наступні заклади: а) безкоштовні (державні, меценатські); б) демократичні (демократична цінова політика, послуги доступні широкому загалу); в) коштовні (членські внески або надаванні послуги не доступні широкому загалу).

Висновки. Для подальшого дослідження особливостей та характеристик відповідної функціонально-просторової та художньо-образної організації інтер'єрів наведені типи сучасних закладів дозвілля в Україні і закордоном за різноманітними ознаками. Запропонована типологія сучасних центрів дозвілля з урахуванням виявленої особливості надасть змогу майбутнім дослідникам та дизайнерам вивчати особливості кожного типу або сполучень типів центрів дозвілля та впроваджувати засади створення їх гармонійного та ефективного внутрішнього простору. Дослідження може бути використано при проектуванні та експлуатації сучасних центрів дозвілля.

Література

Куцевич В. В. (2014) Архітектурна типологія громадських будинків і споруд. Сучасні тенденції розвитку. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, 2014. №35. С. 376-384.

Аттавна Башар (2011) Принципи архітектурно-планувальної організації торгово-розважальних комплексів (на прикладі країн Близького Сходу): автореф. дис. канд. арх.: 18.00.02. Київ. 2011. 22с.

Сулик Т. Р. (2011) Поняття багатофункціональних культурних центрів та програми їхнього формування. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, 2011. № 27. С. 297-303.

Baghaee S. et al. (2021) Driving factors behind the social role of retail centers on recreational activities. *Cogent Business & Management*, 2021. Vol. 8. № 1. P. 1905218. Retrieved from: / <https://doi.org/10.1080/23311975.2021.1905218>

Абизов В. А., Євтушик Х. О. (2023) Сучасні клуби: типологія та дизайн інтер'єру. *Art and Design*, 2023. № 4. С. 19–30. Retrieved from: <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2022.4.2>

Абизов В. А., Вовкотруб О. М. (2018) Особливості типології та дизайну розважальних закладів. *Art and Design*, 2018. № 3. С. 30–40. Retrieved from: <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2018.3.3>.

MODERN LEISURE CENTERS: TYPES OF ESTABLISHMENTS IN UKRAINE AND ABROAD

Hryhorchuk Hanna

PhD student, Kyiv National University of Technologies and Design, Ukraine

ORCID 0009-0002-9485-6979

bp08@meta.ua

Bulhakova Tetiana

Associate Professor Dr., Kyiv National University of Technologies and Design, Ukraine

ORCID 0000-0002-6523-5770

bulgakova358@ukr.net

Abstract. The abstract is dedicated to summarizing the existing classification principles of leisure establishments and defining the typology of modern leisure centers, considering a wide range of characteristics. The proposed typology of modern leisure centers can serve as a

foundation for further analytical and practical applications in the field of architectural environment design research. A deep understanding of the specifics of each type of leisure center will enable the development of interiors with appropriate functional-spatial and artistic-imagery organization according to the adopted classification.

Keywords: multifunctional facility, classification, interior, design, public space.